

## AZ ÁRULÓK BŰNHÖDÉSE

*Részlet Rákóczi Ferenc Emlékiratok című művéből*

Pekri szárnalmas hadmozdulata adott okot Pálffyknak, hogy figyelmeztesse Heistert: e lovasság tartása nem látszik túl szilárdnak, és próbálkozásképpen kockázat nélkül lehetne ellenük küldeni a rácokat egy-két svadron támogatásával. Heister beleegyezett, és Bercsényi figyelmeztetett erre a mozdulatra, éppen amikor vele beszéltem. Azonnal a középre siettem az országút felé, ahol tábori ágyúim álltak, amelyek már elkezdték a tüzelést. Az országúton álló lovasezredek először visszaverték a rácokat, de a jobbszárny minden ok nélkül megfutamodott. Mindenki átjárót keresett az árkokon, annyira, hogy egy perc alatt az árkok mögötti teret szétszórt menekülők lepték el. Azt hittem, segíthetek tartalék karabélyosaimmal. Oda igyekeztem, ahogy mondják, lóhalálában vágatva az árkokon keresztül, és mikor közeledtem, láttam, hogy ennek az ezrednek az eleje is indulni készül. Siettem, hogy visszatartsam őket, és nem nagyon ügyeltem a talajra, hanem lovamra bíztam magamat, amely már két árkot átugrott. De a harmadik nyilván túl közel volt, a ló rosszul lendült ugrásba, megbotlott, bukfencet vetve összerogyott, és kiadta páráját. Szerencsémre oldalra vettem magamat, de bal szemem fölött nagy zúzódás keletkezett, és eszméletemet elvesztettem. Lóra ültettek, és elvezettek a csataterőről egy közeli erdőbe, ahol megtudtam, hogy minden elveszett, mire a málházhoz vonultam vissza, és azzal tettem meg három mérföldet. Másnap Kistapolcsányra értem, ahol az összes gyalogsági ezredek összegyűltek, és elmondták nekem, hogy minden hadunk széteszlott az erdők és hegyek között. Soha még vereség ennél szégyenletesebb és szárnalmasabb nem volt, és nem is voltak még csatavesztésnek szerencsétlenebb következményei. Két, körülbelül négyezer főnyi lovasbrigádomból maradt még, melyet Bottyán vezérlete alatt Érsekújvárnál hagytam. Ezek rögtön hozzám csatlakoztak: elküldtem őket az

ellenség megfigyelésére. Bercsényi harmadnap érkezett, és tőle tudtuk meg, hogy Ocskay titkon megegyezett Pálffyval, és vele egyetértésben mit sem sejtő ezredét hozzá vezette, az ellenséggel bekerítettte, kinyilvánította előttük szándékát, és mindet kényszerítette, hogy vele együtt a németek pártjára álljon. Ocskay nem sokáig élvezte a császáriak jutalmát, mert még ezen a télen elfogta őt egy érsekújvári portyázó csapat, és Érsekújvárt mint a haza árulójának, levágták a fejét.

E szerencsétlen nap után már semmi sem sikerült. Bercsényit kisebb reggel a Garam folyó mellett hagytam, és átmentem Egerbe, ahol körülbelül egy hónap múlva fogadtam a cár követét, Ukrainecevet, aki azért jött, hogy biztosítson ura jóakarataról s arról, hogy mennyire szeretné a cár a varsói szerződést végrehajtani, továbbá elhatározásáról, hogy felajánlja közbenjárását a bécsi udvarnak a magyar ügyekben. Urbichnak, a bécsi udvarnál meghatalmazott követének adta ezt a megbízást. A cár követe nem sokáig időzött nálam: a mértéktelen borivástól kapott láz sírba vitte.

Végül megérkezett a dán gyalogságból álló megerősítő sereg, mire Heister megostromolta Nyitrát, amelyet a parancsnok, Révay báró egyetlen lövés nélkül feladott. E vár fekvése nagyon kellemes: a várhegy átszeli annak a kis folyónak a völgyét, melytől a nevét kapta. Ez a völgy széles, két oldalát szőlőheggyekkel váltakozó szántóföldek szegélyezik, mélye egyetlen, körülbelül három mérföld hosszúságú rét. A vár tulajdonképpen nem áll egyébből, mint a nyitrai püspöki székesegyházból, a püspöki palotából és a tornyokkal és két jó, falazott bástyával körülvett kanonoki házakból. Az egész egy különálló magaslaton fekszik, amely minden oldalról meredek, kivéve a város felől, ahol a hegység lejtős fennsíkot alkot, és ezt a kis Nyitra folyó övezi. Végvár volt, míg a törökök kezében volt Érsekújvár.

Heister a szerencsés vállalkozástól felbátorodva megkezdte Érsekújvár ostromát. Amint Egerben megtudtam, hogy e várat körülzárta, átkeltem a Tiszán, és Szatmárig nyomultam előre azzal az ürüggyel, hogy Erdélybe vonulok a Károlyi vezérelte sereggel. Igazi ok az volt, hogy nem remélhettem már, hogy elég hadat tudok összegyűjteni két sereg kialakítására. Előre láttam, hogy Érsekújvár elfoglalása esetén Bercsényi hadai széteszlanak, s azt is, hogy ha ennek következtében az ellenség előrenyomul, kénytelen leszek hátrálni, ezért helyesebbnek tartottam már előre eltávolodni, hogy összegyűjtsem Károlyi említett seregét. Mindig az volt a meggyőződésem, hogy Heister csak tüzéség és előkészületek hiányában nem tudta bevenni a várat, mert a Garam mellett álló Bercsényi, bár a kis Nyitra folyóig toltá el csapatait, nem nagyon háborgatta Heister seregét. Az évszak előrehaladt és biztos, hogy az újonnan érkezett dánok sokat szenvedtek a betegségektől, azonkívül dunántúli hadaim Esterházy Antal tábornok vezérlete alatt tovább folytatták becsapásaikat

Ausztriába és Stájerországba, úgyhogy ügyeink nem lettek volna menthetetlenek, ha bizonyos fajta kábulat nem kerítette volna hatalmába az egész nemzetet. Főurak, nemesek, tisztek, katonák nem gondoltak többé a háborúra, csak arra, hogy megmentsék vagyonukat, asszonyaikat, gyerekeiket. A Pozsony, Nyitra és Bars megyeiek ételmet és szállást kértek tőlem a szövetségi szerződés értelmében. Hogy ennyi rendetlenségen segítsek, összehívtam a szenátust és a megyék követeit Patak városába. Bercsényivel együtt előre láttam az ilyen intézkedés következményeit, amennyiben olyan sok haszontalan száj táplálására vállalkozunk, amely mind a hadak ételmét fogyasztaná. De nem volt mód visszautasítani kérésüket.

A gyűlés alatt történt, hogy Bezerédi brigadérost és Szegedy alezredest elfogva hozták elélem. Esterházy Antal tábornok tartóztatta le őket, velük együtt elküldte a bizonyítékokat és a tanúkat, s ezek bőségesen igazolták árulásukat. A haditörvényszék ítélte el őket, és elrettentő például fejüket vétette. A gyűlés befejezése után Munkácsra mentem, és ott kezdtem meg az 1709-es évet.